

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De dulia, quæ est prima pars obseruantia. Quæstio 103.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

quòd ad exhibentes comparatur. Quamuis ergo virtuosì secundum se considerati, sint magis digni honore quàm personæ parentum: tamen filij magis obligantur propter beneficia suscepta ab ipsis parentibus, & coniunctionem naturalem, ad exhibendum cultum & honorem parentibus, quàm extraneis virtuosìs.

QVÆST. CIII.

De Dulia, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de partibus obseruantie. Et primò, de dulia, quæ exhibet honorem, & cætera ad hoc pertinentia, personis superioribus. Secundò, de obedientia, per quam earum obeditur imperio.

¶ Circa primum queruntur quatuor.

- ¶ Primo, vtrum honor sit aliquid spirituale vel corporale?
- ¶ Secundo, vtrum honor debeatur solis superioribus?
- ¶ Tertio, vtrum dulia, cuius est exhibere honorem & cultum superioribus, sit specialis virtus à laudibus distincta?
- ¶ Quarto, vtrum per species distinguatur?

ARTIC. I.

542

Vtrum honor importet aliquid corporale?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd honor non importet aliquid corporale. Honor enim est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis, vt potest accipi à Philosopho in 1. Ethicor. Sed exhibitio reuerentiæ est aliquid spirituale: reuereri enim est actus timoris, vt supra habitum est. Ergo honor est aliquid spirituale.

* 1. 1. c. 5.
10. 5.
† 9. 8. 1. a.
2 ad 1.
* lib 4.
Ethi. c. 3.
aliquantum à
prin. 3. 5.

¶ 2 Præterea. Secundum Philosoph. in 4. Ethic. Honor est præmium virtutis. Virtutis autem quæ principaliter in spiritualibus consistit, præmium non est aliquid corporale: cum præmium sit potius merito. Ergo honor non consistit in corporalibus.

¶ 3 Præterea, Honor à laude distinguitur, & etià à gloria. Sed laus & gloria in exterioribus consistunt. Ergo

Ergo honor consistit in interioribus & spiritualibus.

SED contra est, quod Hier. * exponens illud pri-
mæ ad Thimor. 5. Qui bene præsent presbyteri, duplici
honore digni habeantur: &c. dicit, Honor, in præsen-
tiarum vel pro eleemosyna vel pro munere accipi-
tur. Vtrumque autem horum ad corporalia pertinet.
Ergo honor in corporalibus consistit.

RESPONDEO dicendum, quod honor testifi-
cationem quandam importat de excellentia alicuius.
Unde homines qui volunt honorari, testimonium suæ
excellentiæ querunt, ut per Philos. patet in * 1. & 8.
Ethic. Testimonium autem redditur vel coram Deo
vel coram hominibus. Coram Deo quidem, qui inspe-
ctor est cordium, testimonium conscientiæ sufficit. Et
ideo honor, quo ad Deum potest consistere in solo in-
teriori motu cordis: dum scilicet aliquis recogitat vel
Dei excellentiam, vel etiam alterius hominis, coram
Deo. Sed quo ad homines aliquis non potest testimo-
nium ferre, nisi per aliqua signa exteriora, vel verbo-
rum: puta, cum aliquis ore pronunciat excellentiam
alicuius: vel factis, sicut inclinationibus, obuiationi-
bus, & alijs huiusmodi: vel etiam exterioribus rebus,
puta in xeniorum, vel munerum oblatione, aut imagi-
num institutione, vel alijs huiusmodi. Et secundum hoc
honor in signis exterioribus & corporalibus consistit.

Ad primū ergo dicendum, quod reuerentia non est
idem quod honor: sed ex vna parte est principium
motuum ad honorandum, in quantum scilicet aliquis
ex reuerentia, quam habet ad aliquem, eum hono-
rat. Ex alia verò parte est honoris finis, in quantum
scilicet aliquis ad hoc honoratur, ut in reuerentia ha-
beat ab alijs.

Ad secundum dicendum, quod sicut Philosophus *
ibidem dicit, Honor non est sufficiens virtutis præ-
mium. Sed nihil potest esse in humanis rebus & cor-
poralibus maius honore, in quantum scilicet ipsæ
corporales res sunt signa demonstratiua excellentis
virtutis. Est autem debitum bono & pulchro, ut mani-
festum est.

Ll 2 fste-

*in epist.
ad Geru-
tiam ante
medium
incipit
inuet. 2. 1*

** 1. 1. c. 12
et 1. 8. c.
8. to. 5.
De ima-
ginu cul-
tu per die-
liam, seu
latriam.*

*li. 4. c. 3.
ante me-
diu to. 5.*

testetur: secundum illud Matth. 5. Neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Et pro tanto præmium virtutis dicitur honor.

Ad tertium dicendum, quod laus distinguitur ab honore dupliciter. Vno modo, quia laus consistit in solis signis verborum, honor autem in quibuscumque exterioribus signis: & secundum hoc, laus in honore includitur. Alio modo, quia per exhibitionem honoris testimonium reddimus de excellentia bonitatis alicuius absolute; sed per laudem testificamur de bonitate alicuius, in ordine ad finem: sicut laudamus bene operantem, propter finem. Honor autem est etiam optimorum, quæ non ordinantur ad finem, sed iam sunt in fine: ut patet per Philosophum in 1. Ethicor. Gloria autem est effectus honoris & laudis: quia ex hoc quod testificamur de bonitate alicuius, clarescit bonitas eius in noticia plurimorum. Et hoc importat nomen gloriæ. Nam gloria dicitur quasi clara. Unde ad Rom. 1. dicit quædam glossa Ambr.* quod gloria est clara cum laude noticia.

ARTIC. II.

Utrum honor propriè debeat superioribus?

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod honor non propriè debeat superioribus. Angelus enim est superior quolibet homine viatore: secundum illud Matth. 11. Qui minor est in regno cælorum, maior est Ioan Bapt. Sed Angelus prohibuit Ioannem volentem se honorare: ut patet Apoc. vlt. Ergo honor non debetur superioribus.

¶ 2 Præterea, Honor debetur alicui in testimonium virtutis, ut dictum est*. Sed quandoque contingit quod superiores non sunt virtuosissimi. Ergo eis non debetur honor: sicut nec dæmonibus, qui tamen superiores nobis sunt ordine naturæ.

¶ 3 Præterea, Apostolus dicit ad Rom. 12. Honore inuicem præuenientes: & 1. Pet. 2. Omnes honorate. Sed hoc non esset seruandum, si solis superioribus honor

1. 1. r. 12.

10. 5.

id habet

Aug. in

1. 83. q. 9.

31. c. 1. f.

3. 4.

543

art. præc.

q. 63.

ar. 3.

nor deberetur. Ergo honor non debetur propriè superioribus.

¶ Præterea, Tobie 1. dicitur, quòd Tobias habebat decem talenta ex his quibus erat honoratus à rege. Legitur etiam Hester. 6. quòd Assuerus honoravit Mardocheum; & coram eo fecit clamari, Hoc honore dignus est quem rex honorare voluerit. Ergo honor etiam exhibetur inferioribus: & ita videtur quòd honor non debeat propriè superioribus.

SED contra est, quòd Philosophus dicit in * 5. Ethic. quòd honor debetur optimis.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est *, honor nihil aliud est quàm quædam protestatio de excellentia bonitatis alicuius. Potest autè alicuius excellentia considerari non solum per comparisonem ad honorantem, vt scilicet sit excellentior eo qui honorat; sed etiam secundum se, vel per comparisonem ad aliquos alios. Et secundum hoc, honor semper debetur alicui propter aliquam excellentiam vel superioritatem. Non enim oportet quòd ille qui honoratur, sit excellentior honorante, sed fortè quibusdam alijs, vel etiam ipso honorante, quantum ad aliquid & non simpliciter.

Ad primum ergo dicendum, quòd Angelus prohibuit Ioannem à quacumque honoratione, sed ab honoratione adorationis latrice, quæ debetur Deo; vel etiam ab honoratione dulci: vt ostenderet ipsius Ioan. dignitatem, qua per Christum erat Angelis adæquatus secundum spem gloriæ filiorum Dei. Et ideo nolebat ab eo honorari tanquam superior.

Ad secundum dicendum, quòd si prælati sint mali, non honorantur propter excellentiam propriæ virtutis: sed propter excellentiam dignitatis, secundum quam sunt Dei ministri. Et in eis etiam honoratur tota communitas cui præsunt. Dæmones autem sunt irrevocabiliter mali, & pro inimicis habendi magis quàm honorandi.

Ad tertium dicendum, quòd in quolibet inveni-

L 1 3 tur

li. 5. c. 6.
sed clariss.
rims l. 4.
c. 3. et l.
1. c. 12.
10. 5.
* a. præc.

eur aliquid, ex quo potest aliquis eum superiorem reputare: secundum illud ad Phil. 2. In humilitate superiores inuicem arbitantes. Et secundum hoc etiam omnes se inuicem debent honore praeuenire.

Ad quartum dicendum, quod priuatae personae interdum honorantur à regibus, non quia sint eis superiores secundum ordinem dignitatis, sed propter aliquam excellentiam: virtutis ipsarum. Et secundum hoc honorati sunt Tobias & Mardocheus à regibus,

544

ad Hebr.

13 lect. 3

prin 3. d.

9. q. 2. a.

1. Et Ps.

40. f. n.

* glo. in

terti. ibi.

1. 8. c. 8. 1.

5.

1. 10. c. 1.

60. 5.

ART. III.

Vtrum dulia sit specialis virtus à latria distincta?

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod dulia non sit specialis virtus à latria distincta: quia super illud Psalm. 7. Domine Deus meus in te speraui: dicit Glossa *, Domine omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus per creationem, cui debetur latria. Sed non est distincta virtus quae ordinatur in Deum secundum quod est Dominus, & secundum quod est Deus: Ergo dulia non est virtus distincta à latria.

¶ 2. Præterea, secundum Philosophum in 8. Ethic. * Amari simile est ei quod est honorari. Sed eadem est virtus charitatis quae amatur proximus. Ergo dulia quae honoratur Deus.

¶ 3. Præterea, Idem est motus quo aliquis mouetur in imaginem, & in rem cuius est imago. Sed per dulum honoratur homo, in quantum est ad Dei imaginem factus. Dicitur enim Sap. 2. de impijs, quod non iudicauerunt honorem animarum sanctarum: quoniam Deus creauit hominem inextinguibilem, & ad imaginem suae similitudinis fecit illum. Ergo dulia non est alia virtus à latria quae honoratur Deus.

SE D. contra est, quod Aug. dicit in * 10. de Ciuitate Dei, quod alia est seruitus quae debetur hominibus, secundum quam praecepit Apostolus, seruos Dominis suis subditos esse: quae scilicet Graece dulia dicitur: alia verò latria, quae dicitur seruitus, pertinet ad colendum Deum.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd secundum ea
 quæ supra dicta* sunt, ubi est alia ratio debiti, ibi ne-
 cessè est quòd sit alia virtus, quæ debitum reddat. 9. 101. a. 3

Alia autem ratione debetur seruitus Deo & homini:
 sicut & alia ratione dominium competit Deo & ho-
 mini. Nam Deus plenarium & principale dominium
 habet respectu totius, & cuiuslibet creaturæ, quæ to-
 taliter eius subijcitur potestati. Homo autem partici-
 pat quãdam similitudinem diuini domini, secundum
 quòd habet particularem potestatem super aliquem
 hominem, vel super aliquam creaturam. Et ideo du-
 lia, quæ debitam seruitutem exhibet homini domi-
 nanti, alia virtus est à latria, quæ exhibet debitam
 seruitutem diuino dominio. Et est quædam obseruan-
 tiæ species: quia per obseruantiam honoramus qua-
 cumque personas dignitate præcellentes: per duliam
 autem propriè sumptam, serui dominos suos veneran-
 tur. Dulia enim Græcè seruitus dicitur.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut religio per
 excellentiam dicitur pietas, in quantum Deus est per
 excellentiam pater: ita etiam latria per excellentiam
 dicitur dulia, in quantum Deus excellenter est domi-
 nus. Non autem creatura participat potentiam crean-
 di, ratione cuius Deo debetur latria. Et ideo glossa
 illa distinxit, attribuens latriam Deo secundum crea-
 tionem, quæ creaturæ non cõmunicatur: duliam verò
 secundum dominium, quòd creaturæ communicatur.

Ad secundum dicendum, quòd ratio diligendi pro-
 ximum, Deus est. Non enim per charitatem diligimus
 in proximo nisi Deum. Et ideo eadem charitas est
 qua diligitur Deus & proximus. Sunt tamen aliæ ami-
 citiæ differentes à charitate secundum alias rationes
 quibus homines amantur. Et similiter cum sit alia ra-
 tio seruiendi Deo & homini, aut honorandi vtrum-
 que, non est eadem virtus latria & dulia.

Ad tertium dicendum, quòd motus qui est in ima-
 ginem, in quantum est imago, refertur in rem cuius
 est imago. Non tamen omnis motus qui est in imagi-

nem, refertur in eam, in quantum est imago. Et ideo quandoque est alius motus specie in imaginem, & motus in rem. Sic ergo dicendum est, quòd honor, vel subiectio dulix respicit absolutè quandam hominis dignitatem. Licet enim secundum illam dignitatem fit homo ad imaginem vel similitudinem Dei, non tamen semper homo quando reuerentiam alteri exhibet, refert hoc actu in Deum. Vel dicendū, quòd motus qui est in imaginem, quodammodo est in rem: non tamen motus qui est in rem, oportet quòd sit in imaginem. Et ideo reuerentia quæ exhibetur alicui, in quantum est imago Dei, redundat quodammodo in Deum. Alia tamen est reuerentia quæ ipsi Deo exhibetur: quæ nullo modo pertinet ad eius imaginem.

ARTIC. IV.

Utrum dulia habeat diuersas species?

545
3. d. 9. q.
2. ar. 2.
li 9. c. 2.
30. 5.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd dulia habeat diuersas species. Per duliam enim exhibetur honor proximo. Diuersa autem ratione honorantur diuersi proximi, sicut rex, pater, & magister: vt patet per Philosophum in * 9. Ethic. Cum ergo diuersa ratio obiecti diuersificet speciè virtutis, videtur quòd dulia diuidatur in virtutes specie differentes.

¶ 2 Præterea, Medium differt specie ab extremis, sicut pallidum ab albo & nigro. Sed hyperdulia videtur esse medium inter latram & duliam. Exhibetur enim creaturis quæ habent specialem affinitatem ad Deum, sicut beatæ Virgini, in quantum est mater Dei. Ergo videtur quòd dulix sint species differentes: vna quidè dulia simpliciter, alia verò hyperdulia.

¶ 3 Præterea, Sicut in creatura rationali inuenitur imago Dei, ratione cuius honoratur, ita etiam in creatura irrationali inuenitur vestigium Dei. Sed alia ratio similitudinis importatur in nomine imaginis, & nomine vestigij. Ergo etiam oportet secundum hoc diuersas species dulix attendi; præsertim cum quibusdam irrationalibus creaturis honor exhibeatur: sicut ligno sanctæ Crucis & alijs huiusmodi.

SED

SED contra est, quòd dulia contra latriam diuiditur. Latria autem non diuiditur per diuersas species. Ergo nec dulia.

RESPONDEO dicendum, quòd dulia potest accipi dupliciter. Vno modo, communiter, secundum quòd exhibet reuerentiam cuiuscumque homini, ratione cuiuscumque excellentiæ: & sic continet sub se pietatem & obseruantiam, & quâcumque huiusmodi virtutem, quæ homini reuerentiam exhibet. Et secundum hoc habebit partes specie diuersas. Alio modo potest sumi strictè, prout secundum eam reuerentiam exhibet seruus domino. Nam dulia seruus dicitur, vt dictum est *. Et secundum hoc non diuiditur in diuersas species; sed est vna specierum obseruantia, quam Tullius * ponit: pro eo quòd alia ratione seruus reueretur dominum; miles ducem; discipulus magistrum; & sic de alijs huiusmodi.

ar. 3. l. u-
ius quas.
l. 2. de in-
uen. in s.
4. ante fi-
nem lib.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de dulia communiter sumpta.

Ad secundum dicendum, quòd hyperdulia est potissima species duliæ communiter sumptæ. Maxima enim reuerentia debetur homini ex affinitate, qua m. habet ad Deum.

Ad tertium dicendum, quòd creature irrationali in se consideratæ, non debetur ab homine aliqua subiectio vel honor: quin potius omnis talis creatura est naturaliter homini subiecta. Quòd autem crux Christi honoratur, hoc fit eodem honore, quo Christus honoratur; sicut purpura Regis honoratur eodem honore quo Rex: vt Damascenus * dicit in tertio libro.

ex li. 4. c.
12. & li.
3. c. 8. &
32.

QVÆST. CIV.

De obedientia, in sex articulos diuisa.

¶ E inde considerandum est de obedientia.

¶ Et circa hoc queruntur sex.

¶ Primo, vtrum homo debeat obedire homini?

¶ Secundo, vtrum obedientia sit specialis virtus?

¶ Tertio, de comparatione eius ad alias virtutes.

¶ Quar-